

Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav pro dějiny umění

Posudek práce:

Bc. Eliška Koryntová

Prostor barokní architektury v pojetí české kritiky ve 20. století

Diplomová práce

Praha 2015

Eliška Koryntová si zvolila neobyčejně atraktivní, současně však až nebezpečně široké, vícevrstvé a zejména polemicky vyhocené téma týkající se pojetí prostoru v barokní architektonické tvorbě.

První obsáhlejší část je nadepsána: Barokní architektonický prostor v textech českých historiků umění.

Za nejprínosnější považuji velice důsledné prostudování děl našich předních historiků umění a zachycení jejich pohledu na sledované téma. Výborné bylo i jejich rozšíření o ty zahraniční badatele, z nichž naši autoři často vycházeli a s jejichž názory často dále pracovali. Autorka v práci otevírá početnou řadu pohledů, názorů i definic jak svých, tak těch, které citují vhodně zvolené badatele. Téměř ke každému bloku by bylo možné vyvolat až vášnivou diskusi, která by ale často nesměřovala proti názoru diplomantky samé, ale právě proti názoru citovaného teoretika.

V další části autorka poměrně rychle přechází k vlastnímu pohledu na řadu vybraných témat. Volba vybraných prostředků je osobní; vhodné by bylo vybrané příklady (pohledy) více zdůvodnit.

Ve druhém, kratší dílu nazvaném: „Symbolické kvality barokního prostoru“ je spíše naznačen další směr, přesněji celá škála možných úvah na dané téma. Sama autorka zde hovoří o pokusu vytvořit první části práce určitý korektiv, přesněji nabídnout odlišný vhléd, který by si zasloužil daleko podrobnější zpracování již nyní ale neobyčejně obsáhlé práce.

Jak již bylo řečeno, zmapování naší scény je výborné. Současně se zde ale objevuje početná řada názorů, o kterých je nutno diskutovat. První připomínka směřuje ke

zvolená dualitě, zvažující prostor a hmotu jako protiklady. Jedině v prostoru se ale hmota může rozprostřít. Nebo naopak: prostor bez hmotných prvků nelze vnímat, natož definovat. V dnešní době hraje i ve filosofických teoriích velkou roli fyzika, a proto jen upozorňuji, že vnímání prostoru jako „místa“ mezi hmotnými entitami je možná jen v čase (tedy onen často nadužívaný „časoprostor“). Problém přináší dle mého soudu řada nesporně správných postřehů o kvalitě prostoru. Současně si však nejsem jist otázkou, do jaké míry se jedná o prvořadě barokní princip. Zejména vztah „dole a nahoře“ je dle mého soudu obecný. Mimochodem, zde mi chybí zmínka o křesťanském kříži jako symbolu země (hmoty) v podobě vodorovného ramene a duchovního přesahu, směřování vzhůru (transcendence), které je dáno vertikálním břevnem. Nejedná se ale pouze o křesťanské pojetí, patrně se zde dotýkáme zcela obecného lidského vztahování se k absolutnu. Vztah: „společenství – kněz – Bůh“ může vyvolat vazbu ve smyslu šikmo vzhůru mířícího vektoru. Zejména v katolickém pojetí je kněz prostředníkem mezi lidmi a Bohem, samotná vertikála pak působí až poněkud „hereticky“. Navíc tuto vertikálu můžeme zažívat silně i v přírodním, lidskou činností naprosto nenarušeném prostředí. V baroku vidím jako neobyčejně silnou vazbu „vpředu – vzadu“. Či spíše „zde – vpředu“. Vodorovná osa má často nejen kompoziční, ale i komunikační funkci. Jedině (trpným) podřízením se jejímu vedení jsme odměněni silným zážitkem, který se však často vystoupením mimo ni kompozičně rozpadá.

Připomínky se mohou týkat i řady jednotlivostí. Otázky dynamického prostoru lze sledovat při pohledu na plány (ovály, jejich prostupy), v reálném prostoru naopak získávají důležitost zcela odlišné principy (baldachýn apod.). Již okrajovým detailem je například esteticky často vykládaná optická korekce Parthenonu (s. 114). Nejsou ale náklony sloupů (mimochodem velice různorodé a protínající se v obrovské výšce) jen reakcí na nebezpečí zemětřesení. Nakolik lze takovouto korekci (a takto realizovanou) opravdu brát jako výtvarný záměr? Zajímavá proměna portálu Palazzo di Propaganda Fide v závislosti na místě pozorujícího byla oblíbeným tématem V. Mencla včetně následně zmíněného pojetí říms v malostranském kostele sv. Tomáše. Preferované stanoviště (mimochodem velice dobrý termín) je sledováno i ve vztahu k materiálu, kdy dále od pozorovatele je užito lacinější řešení. Někdy však právě iluze byla ceněna více, než skutečný materiál (viz oltáře v Břevnově).

Obsáhlá a dobře napsaná práce je velice zajímavá a nepochybně každého čtenáře přinutí k zamyšlení, či případné polemice. Velice široký pohled, v takovémto rozsahu zpracovaný v našem prostředí poprvé, někdy způsobuje, že vztahy jednotlivých částí spolu

souvisejí jen volně. Mozaikovitost je někdy na škodu při hledání odpovědí formulovaných v názvu práce.

Neobvyklou, současně však přínosnou a inspirující práci doporučuji s uvedenými připomínkami k obhajobě.

V Praze, červen 2015

Ing. Petr Macek, PhD.